



Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Riksmossen, Karlstad och Kristinehamns kommuner, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610184 Riksmossen
Mittpunktskoordinat:	1373420 - 6655950
Totalareal:	248 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekade enligt Habitatdirektivet.
Fastigheter:	
Karlstads kommun:	Lövås 1:3 och Lövås 1:5, Norra Mon 1:4
Kristinehamns kommun:	Finntorp 1:1, Finnön 1:1, Kartåsen 1:2, Kartåsen 1:3, Kartåsen 1:4, Mickelsrud 1:1, Sjöstad 2:1, Träfors 3:4, Ölme Prästgård 1:1
Ägandeförhållanden:	Privat

Beskrivning av området

Riksmossen ligger ca 2 km NO om Väse och är en stor koncentrisk mosse vilken utgörs av en mosaik av tuvor och höljar. Mossen utgör en del som utpekats som riksintresse för naturvård. Mosseplanet domineras av lösbotten och mjukmattor. Den stora arealen lösbotten och mjukmattor gör mossen mycket våt. I norra delen av mossen finns fem trädbeklädda fastmarksholmar. Från de två östra fastmarksholmarna löper omfattande, långsträckta stråk av lösbottnar och mjukmattor. Närmast holmarna består de av dråglignande partier av fattigkärrvegetation för att sedan successivt övergå i mossevegetation. Kärrvegetationen består av bland annat flaskstarr, hundstarr och vass. I mossevegetationens mjukmattor förekommer arter som tuvull, tuvsäv, flaggvitmossa, praktvitmossa och ullvitmossa. Lösbottnarna hyser arter som dystarr, vitag, flytvitmossa och rufsvitmossa. Gölar av varierande storlek samt partier med bar torv förekommer på mossens blötare områden. I mossens sydvästra del finns områden med tydliga strängstrukturer. Mossens strängar samt

torrare partier på mosseplanet har typisk tuvvegetation med ljung, rosling, renlav och rostvitmossa. Dvärgbjörk och senvuxna tallar är allmänt förekommande.

Från mossen finns tre tydliga utlopp; i nordöst mot öst, i sydöst mot söder och längst hela västra sidan mot söder. Utloppen är rester från tidigare diken, huvudsakligen grävda för att underlätta uppodling av laggarna. Ett oskadat laggkärr finns i mossens nordöstra kant, här finns arter som strängstarr, dybläddra och veksäv. I väst och sydväst gränsar högmossen till trädklädda myrområden. Den skogsklädda myren består till stor del av tallskog med inslag av gran och björk. Flera av myrtallarna är gamla och grova. Ett fåtal gamla grova björkar påträffas även. Spår av avverkningsstubbar förekommer i vissa delar och andelen död ved är relativt låg. Fält- och buskskiktet varierar beroende av fuktighetsgrad, vitmossor och skvattram förekommer dock överlag mycket rikligt. På den mellersta delen av riksmossens västra sida finns ett mindre område där den trädbeklädda myren domineras av björk. Här finns inga spår av avverkning och självgallring av beståndet pågår. Marken är mycket våt och vegetationen består till stor del av starr och vitmossor.

Marken omkring Riksmossen består i väst av brukad åkermark medan den övriga kringliggande marken främst består av brukad skogsmark. Riksmossens nordligaste och sydligaste utskjutande delar är kraftigt dikningspåverkade, varför dessa uteslutits från Natura 2000-området.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
7110	Högmossar	230	240

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Riksmossen är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för den ingående naturtypen högmosse på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtypen i Riksmossens Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Högmossar (7110)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 240 ha omfattning</p> <p><i>Struktur och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vegetationen är naturligt lågvuxen på minst x ha. - Medelvärdet på maximal höjd av kärlväxter i ristuvor är inte högre än x cm och vitmossor täcker mer än x % av ytan. - Högvuxna negativa indikatorer, främst blåtåtel men även glasbjörk, täcker ej mer än x m/ha. - Krontäckning för träd och buskar ska vara mellan 0-x %. - Hela objektet ska ha ostörd hydrologi, diken med avvattande effekt saknas. - Utbredning av mjukmattor och lösbottnar ska ej understiga x % - Utbredning av undertypen 91D0 är maximalt 15 ha

	Typiska arter
--	---------------

*/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att naturtypen *högmossar* ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

- Opåverkad hydrologi; avvattande verksamhet får ej ske.
- Opåverkad hydrokemi; kalkning och andra verksamheter som kan påverka hydrokemin ska undvikas.
- Opåverkade strukturer/formelement (strängar, höljor, gölar mm). Undantag det som klassas som naturliga förändringar.
- De rätta växtbetingelserna för naturtypernas karaktärsarter och typiska arter ska bibehållas så att någon påtaglig minskning av ingående arter inte förekommer. De typiska arterna reagerar relativt snabbt på naturtypstypiska hotfaktorer. Förekomsten av de typiska arterna utgör ett mått på naturtypens bevarandestatus.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Potentiella hot mot Riksmossen

- Produktionsskogsbruk i eller i anslutning till Riksmossen utgör ett hot mot myrens naturvärden. Körning med skogsmaskineri myrens kanter eller till och från fastmarksholmar ute på myren kan direkt och indirekt (avvattande effekt) skada myren. Kantzon mellan skog och myr har en viktig ekologisk funktion för flera av myrens arter. Viktigt att en generös hänsyn tas vid skogsavverkning i omgivningen.
- Förändrad hydrologi genom dikning och andra markavvattande åtgärder.
- Torvbrytning
- Spridning av kalk och andra ämnen, vilka kan ge drastiska förändringar på vegetationens sammansättning. Spridning av kemiska ämnen i områdets närhet får inte ske så att det kan påverka mossen negativt.
- Ökat kvävenedfall, markavvattning och näringsläckage från åkermark, vilket kan orsaka negativa förändringar i växtsammansättningen vilket kan leda till att habitatet på sikt övergår till habitatet *trädklädd myr* 91D0.
- Exploatering i form av leder eller andra anläggningar kan skada objektet, antingen som en direkt effekt eller indirekt genom anläggningsarbetet.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Medlemsländerna i EU måste se till att nödvändiga bevarandeåtgärder vidtas i Natura 2000-områdena. Naturtyper och arter, som utgjort grund för utpekandet till nätverket, ska upprätthållas i gynnsam bevarande status. Begreppet definieras i Förordningen om områdesskydd enligt Miljöbalken (SFS 1998:1252). I Sverige kommer de flesta Natura 2000-områdena att vara skyddade med stöd av Miljöbalken och alla är klassade som riksintresse. Det krävs tillstånd om någon vill bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område (7 kap 28a§ MB).

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att högmossen i Natura 2000-området uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt eller förbud mot markavvattning (11 kap 13-14 §§ Miljöbalken).
- Koncession eller tillstånd krävs för torvbrytning (12 kap 1-2 §§ Miljöbalken, Lagen om vissa torvfyndigheter 1985:620).
- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Samrådspplikt gäller enligt 12 kap 6 § Miljöbalken för t ex skogsbruksåtgärder.

Riksmossen saknar formellt områdesskydd. Områdets hotbild bedöms som låg till måttlig. Bevarandeåtgärderna är därför inte brådskande men skall verkställas senast 2010.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

1980 påbörjades en riksomfattande våtmarksinventering. Riksmossen och 25 andra myrar i Värmland bedömdes då ha så höga naturvärden att de kom med i Myrskyddsplanen för länet. Som en följd av detta har även Riksmossen tagits med i det europeiska nätverket av värdefulla naturområden, Natura 2000.

1999 antog riksdagen mål för miljökvaliteten inom 15 områden som sedan utmynnade i de 15 Miljömålen. Dessa syftar till att vi inom en generation ska ha löst de stora miljöproblemen. Arbetet konkretiserades 2001-2002 genom att flera delmål antogs. Enligt det andra delmålet till miljömålet "Myllrande våtmarker" ska samtliga våtmarksområden i Myrskyddsplanen för Sverige ha ett långsiktigt skydd senast år 2010. På samma sätt står det i delmål ett till miljömålet "Levande skogar" att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark ska undantas från skogsproduktion till 2010.

Genom ett regeringsbeslut från 1999 har naturvårdsorganisationen (Naturvårdsverket genom Länsstyrelserna och kommunerna och Skogsstyrelsen genom Skogsvårdsstyrelserna) fått i uppdrag att säkerställa en del av den areal skyddsvärd skogsmark som ska undantas från skogsbruk samt skydda myrar i myrskyddsplanen. Säkerställandet ska ske genom användning av de olika verktyg som står till buds:

- Biotopskyddsområden (Skogsvårdsstyrelser)
- Naturreservat (Länsstyrelser och kommuner)
- Naturvårdsavtal (Skogsvårdsstyrelser)

I fallet Riksmossen är det i första hand myrholmar och sumpskogar som inte kan avverkas utan att skada myrens värden som är aktuella att säkerställas. I övriga delar bör skogsbruk kunna bedrivas under förutsättning att hänsyn tas till övergångszoner (skog/myr) samt vid körning med skogsmaskiner.

Markägare som berörs av eventuella förslag till åtgärder kommer att informeras för en diskussion om vilka åtgärder som är möjliga/lämpliga för ett långsiktigt bevarande av värdefull skog och myr inom området. I det här sammanhanget vill Länsstyrelsen poängtera vikten av att staten och markägarna har ett gemensamt ansvar inte bara för skogsproduktion utan också för naturvård i skogen. Åtgärder att diskutera kan därför handla om frivilligt sparande av områden, naturvårdshänsyn vid olika skogsbruksåtgärder, naturvårdsavtal, biotopskyddsområden och/eller naturreservat. När det gäller naturvårdsavtal, biotopskyddsområden och naturreservat ersätter staten berörda markägare för de inskränkningar i skogsbruket som hänsynen till naturvård medför.

Bevarandestatus idag

7110 Högmossar

Nationellt

Under 1900-talet har den totala arealen av högmossar minskat i landet. Förlusten av naturtypen beror främst på uppodling, storskaliga torvtäkter samt markavvattnande projekt. Trots exploateringen av högmossar finns idag stora arealer kvar. En stor del av mossarna är dock påverkade av mindre husbehovstäkter samt markavvattningsprojekt. Denna påverkan kan på sikt leda till att mossarna bryts ner. I södra Sverige kan igenväxning av högmossarna komma att bli ett allvarligt problem. Igenväxningen beror här i många fall på ökat kvävenedfall. Endast ett fåtal högmossar i landet har idag en opåverkad hydrologi.

Riksmossen

Riksmossen är ett representativt exempel av en högmosse som hyser höga botaniska värden, både vad det gäller kärlväxter och mossor. Här påträffas många av naturtypens karaktärsarter till exempel rosling, dystarr, vitag, rostvitmossa, flytvitmossa och dvärgbjörk. Rosling indikerar att områdets hydrologi är ostörd. Detta kan tyckas märkligt då mossens kanter är dikningspåverkade, troligtvis har dock mossens storlek bidragit till att dikningseffekterna varit begränsade. Utöver de botaniska naturvärdena är mossen även av ornitologisk betydelse både lokalt och regionalt.

Bevarandestatus idag är oklar men troligen gynnsam.

Uppföljning

För att bedöma ingående naturtyps bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de uppfyller sitt syfte. Om befintliga bevarandeåtgärder inte har avsedd effekt kommer åtgärderna att justeras.

Inväntar nationellt uppföljningsprojekt. Komplettering kommer att ske.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Ingående naturtypers utbredning (klar efter basinventeringen)

Referenser

- Fransson, S och Sjors, H. 1977. *Myrinventering i Värmland*. (opublicerad)
Länsstyrelsen i Värmlands län. Våtmarksinventeringen 1980. (opublicerad)
Naturvårdsverket. *Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledningar*. Uppdaterat: 03-05-22.
(<http://www.naturvardsverket.se>)
Naturvårdsverket. 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*.
Version 4: 2004-05-07.
Sundberg, S. 2004. *Fältmanual för uppföljning av högmossar (7110) inom Natura 2000*.
Version: 2004-06-21. Avdelningen för växtekologi, Evolutionsbiologiskt centrum, Uppsala
Universitet.